

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาต่อพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงในผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ช่วงเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม ปี 2552 โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาเชิงทดลอง (True Experimental Research) รูปแบบสองกลุ่มวัดก่อน - หลัง (Randomized control group pretest posttest design) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีการสุ่มตัวอย่างเข้าสู่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการให้โปรแกรมสุขศึกษา (Intervention) ในกลุ่มทดลอง

O1	X1	S1	S2	X2	O2	R	กลุ่มทดลอง
O3					O4	R	กลุ่มควบคุม
1	2	3	4	5	6		สัปดาห์ที่ทำการทดลอง

รูปที่ 1 รูปแบบการศึกษา

O1 และ O3 หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตามลำดับ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมิน ความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ความเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงต่อการเกิดโรค การรับรู้ผลดีและอุปสรรคของการปฏิบัติ ตามคำแนะนำ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคอุจจาระร่วงในผู้ดูแลเด็ก ในสัปดาห์ที่ 1

O2 และ O4 หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตามลำดับ โดยใช้แบบสอบถามชุดเดิมเพื่อประเมิน ความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วงการรับรู้

ความเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงต่อการเกิดโรค การรับรู้ผลดีและอุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคอุจจาระร่วงในผู้ดูแลเด็ก ในสัปดาห์ที่ 6

X1 หมายถึง การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มในผู้ดูแลเด็ก ในเรื่องความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วง การดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ผลดีและอุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำ การสาธิตและการฝึกปฏิบัติการล้างมือและการทดสอบความสะอาดมือ ในสัปดาห์ที่ 2

X2 หมายถึง การให้แรงสนับสนุนทางสังคม โดยการติดตามเยี่ยมบ้านของอาสาสมัครสาธารณสุขที่ผ่านการอบรมเรื่องการควบคุมและป้องกันโรคอุจจาระร่วง ตามโครงการวิจัยประสิทธิผลโปรแกรมสุศึกษาต่อพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงในผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เพื่อให้คำแนะนำ กล่าวชม ส่งเสริม สนับสนุนผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ที่ถูกต้อง สามารถมีพฤติกรรมป้องกันการโรคอุจจาระร่วงได้ถูกต้อง เพื่อเป็นการให้กำลังใจกระตุ้นเตือนผู้ดูแลเด็กให้มีพฤติกรรมป้องกันการโรคอุจจาระร่วงจนเป็นนิสัย พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมของผู้ดูแลเด็กขณะเยี่ยมบ้านเมื่อพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ผู้เลี้ยงดูเด็กปฏิบัติไม่ถูกต้อง อาสาสมัครสามารถอธิบายหรือให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัว โดยสาธิตให้ทดลองฝึกปฏิบัติและบันทึกผลการเยี่ยมลงในแบบบันทึกการเยี่ยมบ้านทุกครั้ง ในสัปดาห์ที่ 5

S1 และ S2 หมายถึง การกระตุ้นเตือนตนเองโดยใช้สมุดบันทึกพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงในเด็กของผู้ดูแลเด็ก ในสัปดาห์ที่ 3 และ 4

R หมายถึง การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Random allocation) เข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ตำบลเวียงชัยอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จำนวน 70 คน ที่มีลักษณะและคุณสมบัติ ดังนี้

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria)

1. มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์
2. เป็นบุคคลที่มีหน้าที่เลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ในครัวเรือนเป็นประจำ อย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 1 เดือน เช่น มารดา บิดา ญาติ ผู้รับจ้างเลี้ยงเด็กที่บ้าน

3. หากพบว่าในครัวเรือนมีผู้ดูแลเด็กเป็นประจำเท่าๆ กันหลายคนให้เลือกบุคคลที่มีสถานะใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดเพียง 1 คน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ มารดา บิดา ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด และผู้รับจ้างเลี้ยงเด็กที่บ้าน

4. เป็นผู้ที่มิภูมิลำเนาอยู่ในตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

5. เป็นผู้ดูแลของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีที่นำเด็กมารับการรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร ตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2551 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ ปี 2552

6. มีความสามารถในการพูด อ่านออก เขียนภาษาไทยได้ และได้ยินตามปกติ

7. ยินดีและให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้

เกณฑ์ในการคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria)

1. ผู้ดูแลเด็กที่ไม่สามารถติดต่อได้และไม่มีเบอร์โทรศัพท์
2. ผู้ดูแลเด็กที่วางแผนจะย้ายที่อยู่อาศัยในช่วงเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูล
3. ผู้ดูแลเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อร้ายแรง ได้แก่ ผู้ป่วยติดเชื้อ เอชไอวี และรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นเวลานานตั้งแต่ 1 สัปดาห์ในระหว่างการทำวิจัย
4. ผู้ดูแลเด็กปฏิเสธและไม่ยินดีที่จะเข้าร่วมในการทำวิจัยต่อไป

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

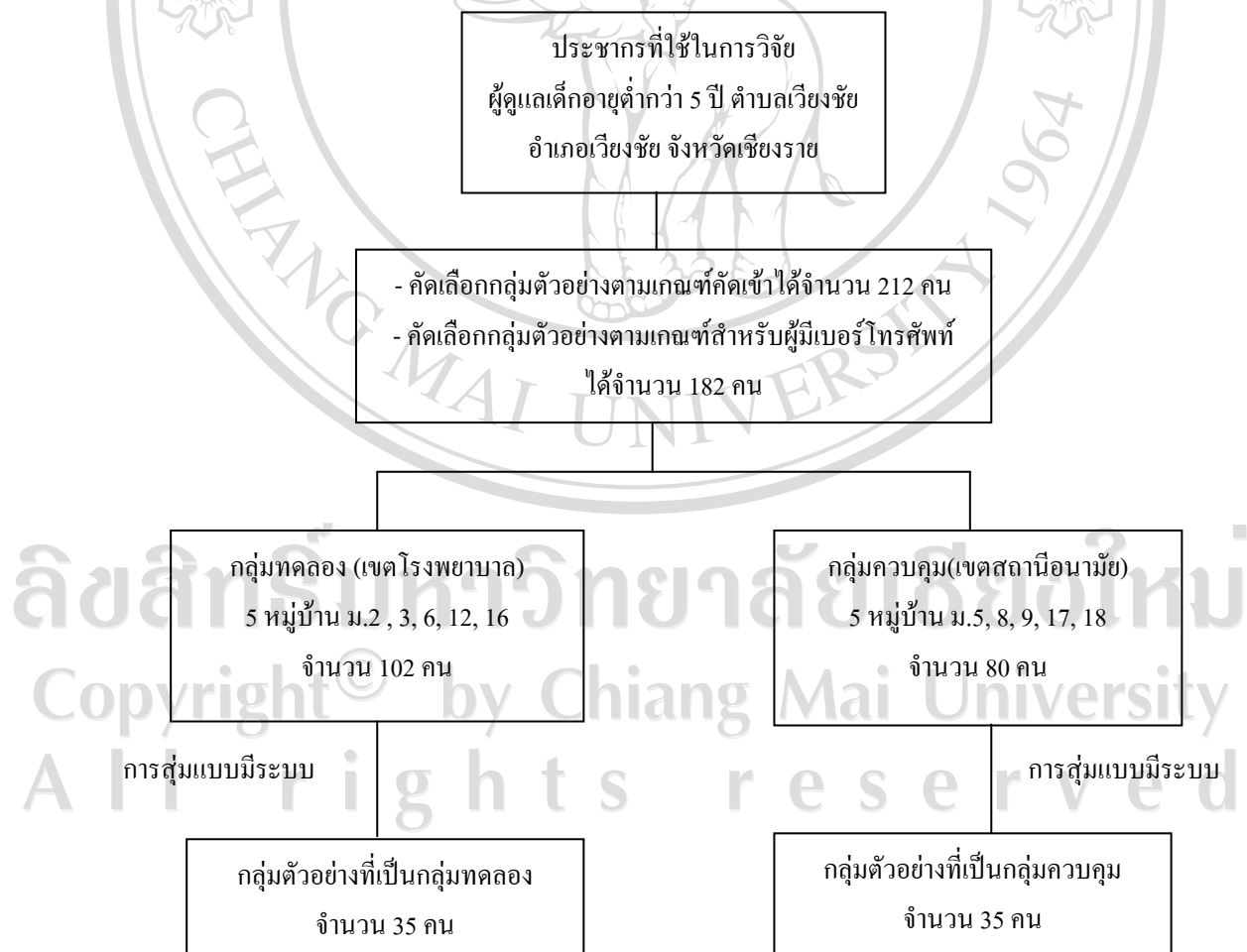
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย จำนวน 70 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 35 คน โดยมีรายละเอียดของวิธีการได้มาของผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกผู้ดูแลเด็กโดยการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ดูแลเด็กที่พาเด็กมารับการรักษาที่โรงพยาบาลตามเกณฑ์คัดเข้ากลุ่มตัวอย่างตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2551 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ปี 2552 ได้จำนวน 212 คน คัดเลือกเข้าตามเกณฑ์สำหรับผู้ดูแลเด็กที่มีเบอร์โทรศัพท์ที่บ้านที่กไว้ในทะเบียนผู้ป่วย (รบ.1ต02) ได้จำนวน 182 คน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำรายชื่อผู้ดูแลเด็กทั้งหมดที่เข้าตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 182 คน มาแบ่งตามเขตพื้นที่แบ่งเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่ เขตรับผิดชอบโรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 12 และหมู่ที่ 16 จำนวน 102 คน เขตรับผิดชอบสถานีอนามัยบ้านด้ายหนองหล่ม 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 17 และหมู่ที่ 18 จำนวน 80 คน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากเลือกชุมชนให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมดังนี้ กลุ่มทดลอง จำนวน 5 หมู่บ้าน อยู่ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาล และกลุ่มควบคุม จำนวน 5 หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของสถานีอนามัยบ้านด้ายหนองหล่ม เพื่อป้องกันการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่อาจมีผลทำให้การวิจัยคลาดเคลื่อนได้ซึ่งเมื่ออยู่ต่างพื้นที่และห่างไกลกัน จะมีความเกี่ยวพันและมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันน้อย

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic random sampling) จนได้กลุ่มทดลองจำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 35 คน หลังจากนั้นสอบถามกลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์ถึงความสนใจในการเข้าร่วมวิจัยตามใบพิกัดสิทธิ์การเข้าร่วมวิจัย ถ้ากลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจับสลากเพิ่มจนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน คือ 70 คน สำหรับรายละเอียดจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แสดงขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม เป็นอิสระต่อกัน ค่าความแปรปรวนไม่เท่ากัน (หทัยกาญจน์ เชาวน์พูนผล, 2551) ดังนี้

$$n / \text{group} = \frac{(Z_\alpha + Z_\beta)^2 (S^2_1 + S^2_2)}{d^2}$$

$$n \text{ ต่อกลุ่ม} = \frac{(1.96+0.84)^2 (3.92^2+7.47^2)}{(74.28-70.04)^2}$$

$$n \text{ ต่อกลุ่ม} = 31.03$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างต่อกลุ่มในการทดลองครั้งนี้ = 35 คน

ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการรับรู้เรื่องความรุนแรงของโรคอุจจาระร่วง จากการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสาธารณสุขศึกษาต่อ พฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงในเด็กทารกของผู้เลี้ยงดู อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ มาแทนค่าในสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังการทดลองของกลุ่มทดลองเป็น 74.28 (3.92) และกลุ่มควบคุมเป็น 70.04 (7.47) (ประวิทย์ เข้มพงษ์, 2544) กำหนดให้ค่าแอลฟา เท่ากับ 0.05 และกำหนดให้งานวิจัยมีอำนาจในการทดสอบ (Power) เท่ากับร้อยละ 80

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าตัวแปรตามอื่นๆ ได้แก่ ความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วง การรับรู้เรื่องความรุนแรงของโรคอุจจาระร่วง การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ผลดีและอุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำ และพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วง ผลการคำนวณพบว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณจากการรับรู้เรื่องความรุนแรงของโรคอุจจาระร่วง มีค่ามากที่สุดประมาณ 31 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 35 คนต่อกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินโปรแกรมสุขศึกษาต่อพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วง ประกอบด้วย

1.1 แผนการจัดกิจกรรม (รายละเอียดตามภาคผนวก ก) สไลด์ประกอบการบรรยาย (รายละเอียดตามภาคผนวก ข) และใบงานกิจกรรมที่ 1 และใบงานกิจกรรมที่ 2 (รายละเอียดตามภาคผนวก ค) สำหรับผู้วิจัยในการอภิปรายกลุ่มในประเด็นต่อไปนี้

- ความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วง สาเหตุ อาการและการป้องกันการเกิดโรคอุจจาระร่วง โดยการบรรยาย ผู้วิจัยนำอภิปรายกลุ่มย่อย และสรุปประเด็น

- การดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา การเลี้ยงลูกด้วยนมผสม การจัดหาอาหารเสริม วิธีการให้น้ำดื่มที่เหมาะสมสำหรับเด็กดื่มได้ การกำจัดอุจจาระของเด็กอย่างถูกวิธี โดยผู้วิจัยนำอภิปราย อภิปรายกลุ่มย่อยและสรุปประเด็น

- การรับรู้ความเสี่ยง และการรับรู้ความรุนแรงของโรคอุจจาระร่วง โดยการเล่าประสบการณ์ของผู้ดูแลเด็กถึงการดูแลเด็กป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วงที่นอนในโรงพยาบาล ผู้วิจัยนำอภิปราย อภิปรายกลุ่มย่อยและสรุปประเด็น

1.2 ชุดสาธิต ชุดทดสอบความสะอาดมือ สำหรับการสาธิตและการฝึกปฏิบัติ ในเรื่องต่อไปนี้

- การรับรู้ผลดีและอุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำ เรื่องการล้างมือและการเตรียมสารละลายน้ำด่างเกลือแร่ โดยผู้วิจัยนำอภิปราย อภิปรายกลุ่มย่อย สาธิต ฝึกปฏิบัติและทดสอบความสะอาดมือด้วยชุดทดสอบความสะอาดมือ สรุปประเด็น อธิบายเพิ่มเติม และประเมินการรับรู้ประโยชน์ของการล้างมือด้วยสบู่

1.3 สมุดบันทึกพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์จากงานวิจัยของ ประวิทย์ เข้มพงษ์ (2544) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือส่วนแรกเป็นเรื่องการล้างมือและสุขวิทยาส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ ส่วนที่สองเรื่องการทำจัดขยะและอุจจาระเด็ก จำนวน 2 ข้อ ส่วนที่สามเรื่องสุขวิทยาการให้อาหารเสริมสำหรับเด็ก จำนวน 3 ข้อ และส่วนที่สี่เรื่องการทำความสะอาดขวนมของเด็ก จำนวน 3 ข้อ ซึ่งสมุดบันทึกนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 3 ระดับได้แก่ ทำทุกครั้ง ทำบางครั้ง และไม่ทำเลย โดยให้ผู้ดูแลเด็กบันทึกตามผลตามกิจกรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์ จำนวน 2 ครั้งและนำเสนอส่งคืนผู้วิจัยเมื่อเสร็จสิ้นการให้กิจกรรมสุขศึกษา (รายละเอียดตามภาคผนวก ง)

1.4 แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านโดยอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งผู้วิจัยได้จากงานวิจัยของ ประวิทย์ แยมพงษ์ (2544) ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นส่วนบันทึกในเรื่องสุขวิทยาของผู้ดูแลเด็กที่เลี้ยงเด็กด้วยนมแม่ จำนวน 1 ข้อ สุขวิทยาของผู้ดูแลเด็กที่เลี้ยงเด็กด้วยนมผสม จำนวน 4 ข้อ สุขวิทยาในการจัดหาน้ำดื่มแก่เด็ก จำนวน 3 ข้อ สุขวิทยาของผู้ดูแลเด็กที่เลี้ยงเด็กด้วยอาหารเสริม จำนวน 2 ข้อ การกำจัดอุจจาระเด็ก จำนวน 3 ข้อ และการกำจัดขยะจำนวน 2 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 15 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด ส่วนที่สองเป็นการสรุปผลการเยี่ยมบ้านมีลักษณะคำถามเป็นปลายเปิด โดยให้อาสาสมัครสาธารณสุขสรุปพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในการป้องกันโรคอุจจาระร่วงและคำแนะนำที่อาสาสมัครสาธารณสุขให้กับผู้ดูแลเด็ก (รายละเอียดตามภาคผนวก จ)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (รายละเอียดตามภาคผนวก ฉ)

2.1 แบบบันทึกข้อมูลผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ ความเกี่ยวข้องกับเด็ก เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกทั้งหมดของครอบครัวเด็ก จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีในครอบครัวเด็ก มีจำนวนทั้งหมด 7 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด จำนวน 5 ข้อ และคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

2.2 แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ การรับประทานนมของเด็ก การให้อาหารเสริมกับเด็ก โรคประจำตัวของเด็ก ประวัติการเกิดโรคอุจจาระร่วงของเด็ก มีจำนวนทั้งหมด 9 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด จำนวน 7 ข้อ และคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

2.3 แบบสัมภาษณ์ความรู้เกี่ยวกับโรคอุจจาระร่วง มีจำนวนทั้งหมด 15 ข้อ ประกอบด้วย ความหมายของโรค จำนวน 2 ข้อ สาเหตุการเกิดโรค จำนวน 3 ข้อ การติดต่อของโรค จำนวน 1 ข้อ อาการของโรค จำนวน 1 ข้อ การรักษาโรค จำนวน 1 ข้อ และวิธีการป้องกันโรค จำนวน 7 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบ 3 ตัวเลือก ได้แก่ ถูกต้อง ไม่แน่ใจ และไม่ถูกต้อง หากตอบคำถามถูก ให้คะแนน 1 คะแนน ตอบคำถามผิดและตอบไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0 คะแนน ดังนั้นมีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 15 คะแนน และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0 คะแนน เฉลยคำตอบในส่วนของความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วงแบ่งได้เป็น ดังนี้

ข้อคำถาม	คำตอบ
- ประเด็นข้อคำถามที่ 1 ความหมายของโรคอุจจาระร่วง	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 2 ความหมายของโรคอุจจาระร่วง	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 3 สาเหตุของโรคอุจจาระร่วงจากอาหารไม่สะอาด	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 4 การติดต่อของโรคอุจจาระร่วง	ไม่ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 5 สาเหตุของโรคอุจจาระร่วงจากการดื่มนมหมดอายุ	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 6 สาเหตุของโรคอุจจาระร่วงจากการดื่มน้ำไม่สะอาด	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 7 ความรุนแรงของการป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 8 การรักษาโรคอุจจาระร่วง	ไม่ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 9 การป้องกันโรคอุจจาระร่วงด้วยการล้างมือก่อนกินอาหาร	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 10 การป้องกันโรคอุจจาระร่วงด้วยการล้างมือหลังใช้ส้วม	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 11 สาเหตุของโรคอุจจาระร่วงจากการกินนม อาหารค้างคืน	ไม่ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 12 การป้องกันโรคอุจจาระร่วงด้วยการดื่มน้ำต้มสุก	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 13 การป้องกันโรคอุจจาระร่วงด้วยการใช้ฝาครอบปิดจุกนม	ไม่ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 14 การป้องกันโรคอุจจาระร่วงด้วยการกำจัดขยะ	ถูกต้อง
- ประเด็นข้อคำถามที่ 15 การป้องกันโรคอุจจาระร่วงด้วยการกำจัดอุจจาระโดยการ ห่อกระดาษ	ไม่ถูกต้อง

2.4 แบบสัมภาษณ์ความเชื่อด้านสุขภาพ ประกอบด้วยการรับรู้ด้านต่างๆ 4 ด้าน ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วงมีจำนวน 4 ข้อ การรับรู้ความรุนแรงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วงมีจำนวน 1 ข้อ การรับรู้ผลดีของการปฏิบัติตามคำแนะนำมีจำนวน 4 ข้อ และการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำมีจำนวน 5 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 14 ข้อ มีคะแนนสูงสุด 70 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 14 คะแนน โดยข้อคำถามมีลักษณะมีคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	การให้คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

2.5 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการป้องกันโรคอุจจาระร่วง ประกอบด้วยพฤติกรรม การป้องกันกันโรคอุจจาระร่วง อยู่ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ สุขวิทยาส่วนบุคคลในการป้องกันโรค อุจจาระร่วงของผู้ดูแลเด็ก มีจำนวน 5 ข้อ สำหรับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่ มีจำนวน 6 ข้อสำหรับเด็กที่ เลี้ยงด้วยนมผสม มีจำนวน 5 ข้อ และสำหรับเด็กที่เลี้ยงด้วยอาหารเสริม มีจำนวน 5 ข้อเป็นข้อ คำถามจำนวน 21 ข้อ ลักษณะคำถามแต่ละข้อมีคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 อันดับ ดังนี้

ระดับการปฏิบัติ	การให้คะแนน
ปฏิบัติทุกครั้ง	3
ปฏิบัติบางครั้ง	2
ไม่ปฏิบัติเลย	1

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ได้ดำเนินการดังนี้

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity)

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กและเด็ก ความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันโรคอุจจาระร่วง ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่ง ประกอบด้วย แพทย์ทั่วไป 1 ท่าน และพยาบาลวิชาชีพ 1 ท่าน อาจารย์ 1 ท่าน เป็นผู้พิจารณา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความชัดเจนของการใช้ภาษา

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดโปรแกรมสุขศึกษา ได้แก่ แผนการสอน ใบงาน กิจกรรม ชุดสาธิตและการทดสอบความสะอาดมือ สมุดบันทึกพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วง ของผู้ดูแลเด็ก ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย แพทย์ทั่วไป 1 ท่าน พยาบาลวิชาชีพ 1 ท่าน และอาจารย์ 1 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความ ชัดเจนของการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ ได้แก่แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บ ข้อมูลไปทดสอบกับผู้ดูแลเด็กที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะศึกษา จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลในผู้ดูแลเด็ก ในส่วนของความรู้ เรื่องโรคอุจจาระร่วง ใช้สูตรของ Kuder-richardson (KR-21) และในส่วนของ การรับรู้ความเชื่อ ด้านสุขภาพ 4 ด้าน และพฤติกรรมการป้องกันโรคอุจจาระร่วง 4 หัวข้อ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (ดิลกา ไตรไพบูลย์, 2550) วิเคราะห์ข้อมูลด้วย

โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Science for Window (SPSS) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.7 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ที่ได้ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ที่เชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้ได้โดยมีรายละเอียดดังนี้

หัวข้อ	ค่าความเชื่อมั่น
ความรู้เกี่ยวกับโรคอุจจาระร่วง	0.7000
การรับรู้ความเชื่อด้านสุขภาพ 4 ด้าน	0.7288
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง	0.7725
การรับรู้ความรุนแรงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง	ไม่ได้หาค่าความเชื่อมั่น
การรับรู้ผลดีและอุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำ	0.7010
พฤติกรรมการป้องกันโรคอุจจาระร่วง 4 ส่วน	0.8869
สุขวิทยาส่วนบุคคลในการป้องกันโรคอุจจาระร่วง	0.7000
พฤติกรรมการป้องกันโรคสำหรับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่	0.9624
พฤติกรรมการป้องกันโรคสำหรับเด็กที่เลี้ยงด้วยนมผสม	0.9125
พฤติกรรมการป้องกันโรคสำหรับเด็กที่เลี้ยงด้วยอาหารเสริม	0.9220

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรม ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ผู้ศึกษาแนะนำกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขั้นตอนของการศึกษาให้ทราบ
3. อธิบายให้เข้าใจว่าการศึกษาในครั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจและยินยอมเข้าร่วมในการศึกษาหรือไม่ก็ได้ โดยสามารถถอนตัวได้ในระหว่างทำการศึกษา
4. เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีให้ความร่วมมือ และลงนามไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหลังจากนั้น จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ทำหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาและผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขอความร่วมมือและฝึกอบรมผู้ช่วยวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาศาสนาธรรมสุทธศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จำนวน 1 คน และพยาบาลวิชาชีพจำนวน 1 คน ที่ยินดีเข้าช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหาในแบบสอบถามก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรูปที่ 3

3.1 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข

3.1.1 จัดกิจกรรมอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขพร้อมกับกลุ่มทดลอง ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ โดยใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมการให้สุขศึกษาบริเวณห้องประชุม 1 โรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร เป็นเวลา 7 ชั่วโมง ในสัปดาห์ที่ 2

3.1.2 อาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 5 คน ติดตามเยี่ยมบ้านในกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน และสมุดบันทึกพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงสำหรับผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้คำแนะนำ กล่าวชม ส่งเสริม สนับสนุน ผู้ดูแลเด็กที่มีความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ที่ถูกต้องสามารถมีพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงได้ถูกต้อง เพื่อเป็นการให้กำลังใจกระตุ้นเตือนผู้ดูแลเด็กให้มีการกระทำพฤติกรรมป้องกันโรคอุจจาระร่วงจนเป็นนิสัย พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมของผู้ดูแลเด็กขณะเยี่ยมบ้านเมื่อพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติไม่ถูกต้องอาสาสมัครสามารถอธิบายหรือให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัว โดยสาธิต ให้ทดลองฝึกปฏิบัติและบันทึกผลการเยี่ยมลงในแบบบันทึกการเยี่ยมบ้านทุกครั้ง ในสัปดาห์ที่ 5

3.2 ผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (กลุ่มทดลอง)

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองโดยให้กลุ่มทดลองตอบแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองที่บ้าน ในสัปดาห์ที่ 1

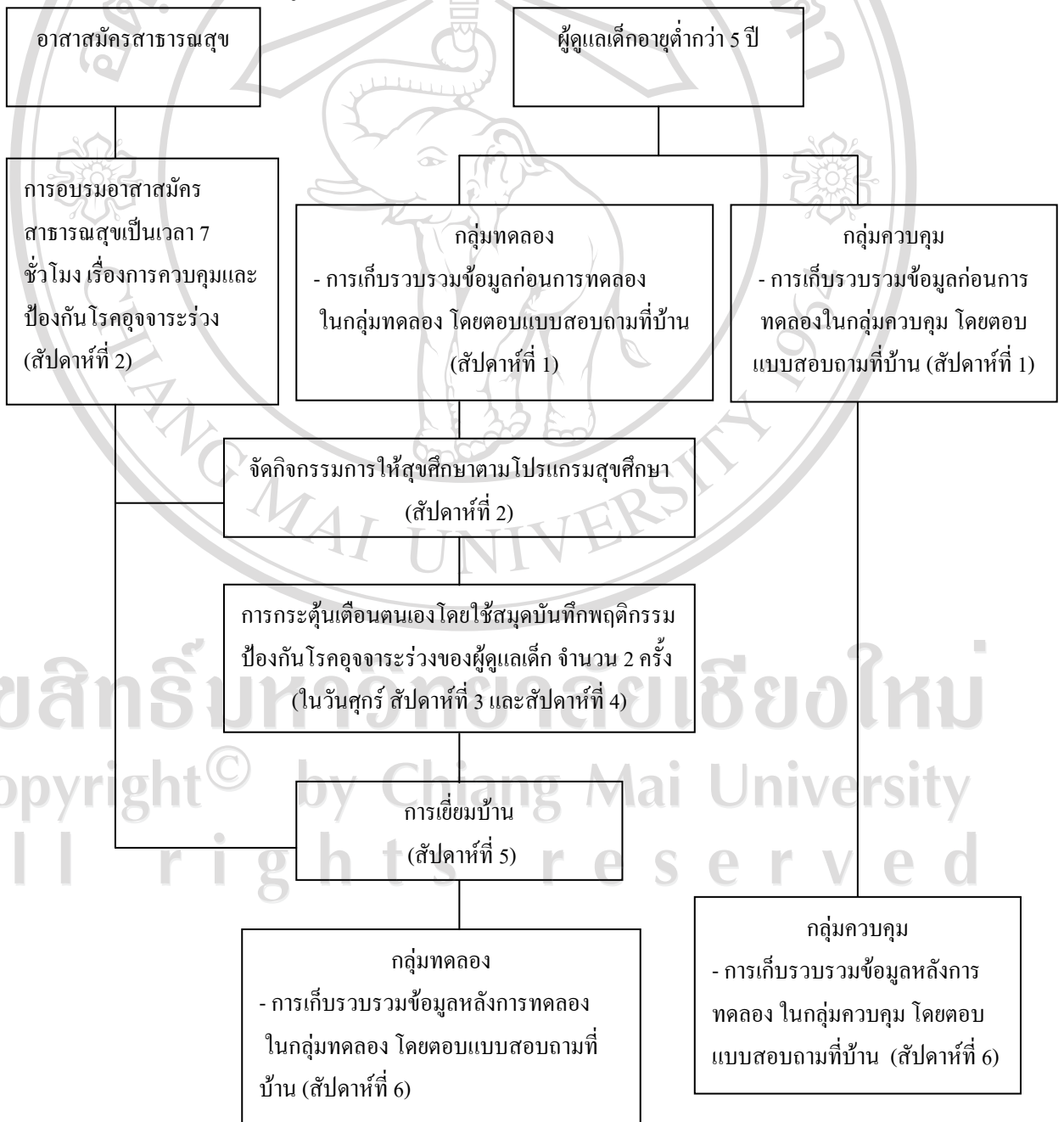
3.2.2 จัดกิจกรรมการให้สุขศึกษาตามโปรแกรมสุขศึกษาแก่กลุ่มทดลอง ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม การสาธิต และการฝึกปฏิบัติ โดยใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรมการให้สุขศึกษาบริเวณห้องประชุม 1 โรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร เป็นเวลา 7 ชั่วโมง ในสัปดาห์ที่ 2

3.2.3 กลุ่มทดลองกระตุ้นเตือนตนเองโดยใช้สมุดบันทึกพฤติกรรมป้องกันโรค
 อุจจาระร่วง จำนวน 2 ครั้ง ในสัปดาห์ที่ 3 และ 4 โดยบันทึกลงในแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเอง

3.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองในกลุ่มทดลองโดยให้กลุ่มทดลอง
 ตอบแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองที่บ้านในสัปดาห์ที่ 6

3.3 ผู้ดูแลเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (กลุ่มควบคุม)

การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มควบคุมโดยให้กลุ่มควบคุมตอบแบบ
 สัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองที่บ้าน ในสัปดาห์ที่ 1 และ 6 สำหรับรายละเอียดการรวบรวมข้อมูลใน
 การวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 แสดงขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่รวบรวมตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Science for Window (SPSS) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} < 0.05$) โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลเด็กและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างลักษณะกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Chi-square
2. คะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วง การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ความรุนแรงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ผลดี การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำและพฤติกรรมป้องกันการโรคอุจจาระร่วงของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วง การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ความรุนแรงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ผลดี การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำ และพฤติกรรมป้องกันการโรคอุจจาระร่วงก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ Dependent t-test
4. เปรียบเทียบผลต่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้เรื่องโรคอุจจาระร่วง การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ความรุนแรงต่อการเกิดโรคอุจจาระร่วง การรับรู้ผลดี การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตามคำแนะนำ และพฤติกรรมป้องกันการโรคอุจจาระร่วงก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ Independent t-test